

Delo, 1. avgusta

Izguba meril in imunske sposobnosti

Ko sem minule dni želel ponovno načeti diskusijo o nekaterih načelnih vprašanjih varovanja slovenske arhitekturne dediščine, sem šele po množici odzivov v medijih in na spletnih straneh dojel, kako daleč se je v strokovni in laični javnosti zalezla umetno in z najvišjih mest uradne oblasti stroke ustvarjena vera v veličino in pomen ljubljanskega Kolizeja. A bom zapisal še enkrat, da bo vsem, tudi dr. Damjanu Prelovšku, ki se je odzval na moje pisanje, jasno, za kaj gre in kakšne resnične, ne namišljene vrednosti so danes na tehtnici strokovne presoje. Ni nareč Kolizej največji problem izgub na seznamu arhitekturne dediščine v zadnjih dvajsetih letih, marveč je na prvem mestu popolna devastacija ljubljanske Opere in še nekaj desetih arhitekturnih spomenikov, pretežno modernih, a tudi starejših vse do arheoloških najdišč. Le kako da ne oblastni del spomeniške stroke ne mediji ne javnost tega preprostega dejstva ne opazijo? Posebej sem opozoril na popoln polom s »prenovo« Opere, ker je ta v neposredni zvezi s trmastim, zagriženim nepopustljivim, nenačelnim branjenjem Kolizeja. Saj če pred petimi, šestimi leti, ko je imel minister za kulturo dr. Vasko Simoniti na mizi izbiro, ali pristati na rušenje Kolizeja in pozidavo novega, s ponudbo za dvorano za performativne dejavnosti s 1500 sedeži ob dolgo načrtovani prenovi Opere, ne bi imel ob sebi prišepetovalcev v osebah državne sekretarke dr. Jelke Pirkovič in direktorja direktorata za kulturno dediščino dr. Prelovška, ki sta ostro nasprotovala tej ideji, bi utegnil pomisliti, da Opere ne kaže prenavljati v tolikšnem obsegu. Prihranili bi milijone evrov davkoplačevalskega denarja in morda bi ohranili Opero, ki je, kot sem trdno prepričan, v primeri s Kolizejem neprimerno dragocenejša arhitektura. Tudi Plečnikov Stadion je v primeri s Kolizejem neprimerno dragocenejši, četudi je v enako slabem gradbenem stanju. Za njegovo korektno prenovo (ne takšno, kot se zdaj ponuja) sem se večkrat javno zavzel, tako da s tem odpade Prelovškovo namigovanje, da zagovarjam rušenje takšnih arhitektur, ki so pač zaradi slabega vzdrževanja slabega videza.

V celoti vztrajam pri svojem, zapisanem v naslovu svojega sestavka: Izguba meril ... Naj se dr. Prelovšek in njegovi še tako izmikajo, tiči bistvo problema v nesposobnosti stroke, zlasti one v vrhu državne oblasti, da bi oblikovala trdna merila, kaj je resnična arhitekturna kakovost in kaj ne, da bi ločila med kakovostjo Opere in Plečnikovega Stadiona od Kolizeja in nehala zavajati svoje strokovne kolege v strokovnih društvih in široko laično javnost z namišljenimi programskimi, arhitekturnimi in kulturnimi vrednostmi, ki naj bi jih vseboval Kolizej, povzdigovati pomen njegovega graditelja, ki ga v pomembnejših pregledih evropske arhitekture 19. stoletja ne bi našli.

Še enkrat: Kolizejev graditelj si s konceptom zgradbe in arhitekture ni dal dosti opravka – z njim je želel predvsem na hitro zaslužiti. Zato je zidal naglo, celo pozimi, da se danes opeka in vezi va drobijo pod roko. Videz stavbe je bil preračunan na hipni vtis za manj zahtevne okuse, podobno kot danes denimo kulisasta gradnja prodajaln in skladišč v ljubljanskem BTC. Posledice dolgoletnega umetnega ustvarjanja veličin so torej zdaj tu in so pri manj poučenih ustvarile popolno zmedo, pri bolj poučenih, pri oblastnem vrhu stroke in njihovih mednarodnih komisijah pa privedle na primer do takšnih bizarnih odločitev, kot je ta, da so za presojo spomeniške vrednosti Kolizeja uporabili merila Unescove svetovne dediščine. Če to ni znamenje popolnega razkroja meril pri tistih, ki bi morali s svojo avtoriteto položaja, z znanjem in pogumom vedno znova utrjevati strokovnost presoje na najvišji državni instanci, potem ne vem več, kaj merila sploh so. Zato bodo morali imenovani pa še kdo drug brez izmikanja sprejeti svoj del odgovornosti, da so se prav v času njihove oblasti sprejemale nekatere odločitve, ki so se zdaj pokazale v vsej svoji destruktivnosti.

PETER KREČIČ, umetnostni zgodovinar
in publicist